

AKKERBOUW

Marleen Zanen, Chris Koopmans, Ellen Heeres, LBI

Bijzondere bemesting

Kansrijke strategieën voor duurzame bodemkwaliteit

Nederlandse akkerbouwers staan voor een grote uitdaging. Maatschappelijke vraagstukken op het gebied van milieu, natuur, en voedingskwaliteit vragen om duurzame oplossingen. We vroegen 5 akkerbouwers naar hun bijzondere strategie.

De beschikbaarheid van biologische mest is een knelpunt. De nieuwe gebruiksnormen zullen de inzet van mest en compost op veel bedrijven beïnvloeden. Veel boeren maken al volop werk van het verduurzamen van de landbouw. Ervaringskennis van telers die innovatief met bemesting en bodemverzorging bezig zijn vormt een inspiratiebron voor nieuwe strategieën.

Een ijzeren bouwplan

Niek Vos schakelde 17 jaar geleden om naar biologisch. Het bedrijf is nu 55 ha. "Mijn belangrijkste motivatie om

biologisch te boeren is dat ik zie dat het klopt. Dat verbaast me nog steeds." De basis van de bedrijfsvoering van Vos is een ijzeren bouwplan. In het begin een vruchtwisseling van 1:6, maar door aanhoudende problemen met wortel- en knolziekten verruimde hij dit naar 1:7. "Je werkt met de natuur mee, in plaats van er tegenin. In het begin dacht ik dat ik veel hoogsalderende gewassen moest telen, dat idee heb ik inmiddels los gelaten. Het is beter om dat wat je teelt tot een goed einde te brengen. Ik loop heel veel op het land want het is belangrijk om het gewas bewust aandacht te geven.

Gemiddeld gebruik ik over mijn bedrijf ca. 8 ton biologische potstalmest

per ha. Bemesten met vinasse doe ik alleen voor de kali. De stikstoflevering vanuit de bodem is voldoende. Ik bemest vooral om de bodem aan de gang te houden en heb een bouwplan gezocht dat daarbij past. Het opbouwen van de bodem met vaste mest vraagt om rust en geduld. Door alleen in het najaar te bemesten laat ik opbrengst en misschien geld schieten, maar extra bemesten kost ook geld. Belangrijk is dat je datgene doet wat bij je past."

Zo weinig mogelijk input

Het bedrijf van Wim Keuper is 25 ha. groot en sinds 1996 biologisch. "De grootste uitdaging voor mij is om met zo weinig mogelijk input toch goede opbrengsten te realiseren." De basis hiervoor is ook bij hem een ijzeren bouwplan. Keuper gebruikt geen dierlijke mest en sinds 3 jaar alleen natuurcompost (12 ton/ha.) en vinasse kali (800 kg/ha.). "Ik ga er vanuit dat biologische landbouw een duurzame manier van voedsel produceren is en dat is voor mij meer dan produceren voor een niche markt. Als we naar 100% biologische dierlijke mest toe willen dan moet er veel meer biologisch veevoer en stro worden geproduceerd. De geringe behoefte aan mest na de omschakeling heeft Keuper verbaasd. Met een goede vruchtwisseling met voldoende rustgewassen en vlinderbloemigen is weinig mestaanvoer meer nodig. Door slim gebruik van vinasse benut je ook de stikstof die daar in zit. Ondanks de lage aanvoer van fosfaat (30 kg/ha.) stijgen de fosfaatcijfers nog steeds. "Een extensiever bouwplan geeft een betere bodemstructuur, meer weerstand tegen ziekten en goede opbrengsten bij minder input."

"Ik wil biologisch net zo veel produceren als gangbaar"

PROJECT "BIJZONDERE BEMESTING"

Bijzondere Bemesting (looptijd 2003-2007) is een praktijkgericht project voor de open teelten. Belangrijkste doelstelling van het project is het ontwikkelen van strategieën voor duurzaam bodemmanagement. Binnen het project wordt een aantal succesvolle koplopers in beeld gebracht en wordt een relatie gelegd tussen hun strategie en bodem- en productkwaliteit. Op de bedrijven van Korteweg en Haverbeke zijn meerjarige bemestingsproeven aangelegd. Via nieuwsbrieven en studiebijeenkomsten wordt informatie verspreid. Info: m.zanen@louisbol.nl

Kraamkamer

Na 12 jaar gangbaar boeren schakelde Anton van Vilsteren in 1999 om naar biologisch. Het totale bedrijf is nu 83 ha. en wordt gerund als twee afzonderlijke bedrijven met ieder een eigen 1:6 rotatie. Anton: "Het managen en het vernieuwen van het bedrijf vind ik fantastisch. Ik zie de biologische landbouw graag als kraamkamer." Enkele jaren na de omschakeling kwam een dip. Daarna kwam er een nieuw evenwicht en ging de voorvrucht veel sterker de opbrengst bepalen. "Ik heb een keer een geweldige opbrengst gehad toen mijn broccoli op de klaver na de tarwe kwam! Nu komt broccoli na ui en dat geeft een heel ander beeld. Ik zie dat de percelen waarop ook groenbemesters staan lekkerder gaan dan de percelen waarop dit, door late gewassen, niet lukt. Mijn strategie is als volgt: alle percelen krijgen in het najaar, vóór de groenbemester, ca. 15-20 ton vaste mest per ha. Dat is de basisbemesting, vooral ook voor de organische stof en het bodemleven. Ik merk dat mijn organische stofgehalte stap voor stap vooruit gaat. Naast de basisbemesting met vaste mest geef ik de meeste gewassen nog een extraatje op het moment dat het nodig is. Ik bekijk de verdeling per gewas, zodat ik gemiddeld op de EU-norm van 170 kg. nitraat zit. Ik wil biologisch net zo veel produceren als gangbaar." En compost? "Zolang ik vaste mest kan krijgen gebruik ik dat. Ik heb wel twee jaar achter elkaar 1000 ton compost laten aanvoeren. Dat was een succes, je organische stofgehalte gaat dan snel omhoog."

Vertrouwen op de bodem

In 1998 is Jaap Korteweg omgeschakeld naar biologische teelt. "Ik had nog weinig biologische bedrijven gezien en waar ik ging kijken werd mijn beeld bevestigd: veel onkruiden. Op het bedrijf van Frans Haverbeke werd ik overtuigd: mooie gewassen en blijde gezichten! Toen heb ik de knoop doorgehakt." Voor Korteweg zit de motivatie voor het boeren in het ondernemerschap, het buiten zijn, de ruimte en de

vrijheid. "Ik vind het belangrijk om een gezond draaiend bedrijf neer te zetten en ik kijk vooral graag naar de uitdagingen en de kansen."

Globaal bemest Korteweg voor de helft met geitenpotstalmest in het najaar vóór de groenbemester, en voor de helft met runderdrijfmest in het voorjaar. De keuze voor de geitenmest hangt samen met de lokale beschikbaarheid. Bodemstructuur is voor hem heel belangrijk: "Je kunt beter niet bemesten dan je structuur stuk te rijden." Daarom werkt Korteweg met rijpaden. "Voor mij is de bodem toch doorslaggevend, daar vertrouw ik op. Voor veel collega's is juist bemesting doorslaggevend." Hij heeft geen vaste vruchtwisseling. "Onder goede omstandigheden oogsten is belangrijker dan welk gewas er staat". Volgens Korteweg klopt de kringloop in de landbouw niet: "Ik produceer mineralen voor de mensen en krijg er mineralen uit dieren voor terug."

De omgeving verzorgen

Frans Haverbeke: "Ik ben overstapt op biologisch toen het gangbare boeren mij te saai werd. Biologisch is veel dynamischer. Het buiten zijn en de omgeving verzorgen vind ik leuk. Mijn grootste angst bij de omschakeling waren de onkruidproblemen. Ik vind het een uitdaging om dit zien te voorkomen. Wij ploegen later en doen veel handmatige onkruidbestrijding. We hebben veel variatie op ons bedrijf en in de grasronden rondom de percelen zitten veel natuurlijke vijanden. Vroeger kwam je ze slechts een paar meter in het perceel tegen maar nu zitten ze overal, dat vind ik wel frappant."

In het voorjaar bemest Haverbeke de suikermaïs en de tarwe met biologische kuikenmest. In het najaar brengt hij geitenmest op het land voor het op peil houden van het organische stofgehalte en het bodemleven. "In het voorjaar kijken we of de gewassen nog wat nodig hebben en geven we vinasse. Het gewas sluit dan net iets sneller waardoor je minder onkruid hebt. We zaaien rode klaver onder de tarwe en na de andere gewassen in principe gele mosterd." ■